

האם הרמב"ם התנגד לברית מילה?

ממשה עד משה לא קם כמשה, בין שני הענקים הללו מחבר קו נוסף - ידוע שמשה רבנו התנגד לברית המילה, אך האם הרמב"ם השאיר לנו רמזים שגם הוא כמשה רבנו מתנגד לברית המילה?

בהקדמה ל"מורה הנבוכים" משביע הרמב"ם את הקורא שהצליח לגעת בידע הגואל, [שיימנע מלחלוק את הסודות עם אנשים אחרים](#). שלא יגלה אותם. שבועתו של הרמב"ם הופרה בכל דור ודור... המובא להלן הוא ככל הנראה אחד מסודות אלו.

נבחן לעומק את הטקסט במורה נבוכים, הלכות מילה, פרק מט, תרגום הרב קאפח:
"ומעשה זה לא יעשהו האדם בעצמו או בבנו אלא מתוך דעה ברורה, כי אין זו שריטה בשוק או כויה בזרוע, אלא דבר שהיה קשה מאוד מאוד".

מהי דעה ברורה?

נחזור לשפת המקור של החיבור, ערבית, והמילה שם היא **אעתקאד**.
הרב קאפח, במספר מקומות בהם היה שימוש במילה זו, פירש ואף שם דגש על כך שפירוש המילה הוא דעה ולא כמו בתרגומים אחרים שפירשו כ- "אמונה אמיתית".
למרבה העניין, הרמב"ם הוסיף פרק שלם, נימוק מלא ומפורט לפירוש המילה **אעתקאד**, ע"י הרב קאפח, מצאנו במקום אחר במורה נבוכים - פרק נ, **פרק דעה**, הערת שוליים 1:

"אעתקאד" - כאן מגדיר רבנו מושג זה היטב, ובהחלט אין לתרגמו "אמונה", כי אמונה היא השקפה התפושה בידי האדם במסורת וללא ידיעה יסודית, ולפיכך תרגמתי בכל מקום "דעה". ויפה תרגם ר' יהודה אבן תיבון שם ספרו של רס"ג "אעתקאדא" דעות, אם כי בתוך הספר הסתבך ללא סדר. כי "דעה" היא השקפה שאדם מגיע אליה מתוך חקירה יסודית ותוך בדיקה מקיפה של ההקדמות אשר הובילו אליה, ואף תוך בדיקת המתקפות הצפויות נגדה, כדי לדעת אם היא עשויה להחזיק מעמד נגדן. ובדומה להגדרתו זו של רבנו הגדיר רס"ג בהקדמת ספרו "האמונות והדעות" פ"ד, ראה שם מהדורתי עמ' יא.

<http://www.daat.ac.il/daat/mahshevt/more/a13-2.htm#3> - ראה הערת שוליים (ובנוסף: פרק נא, ופרק כג במורה נבוכים ראה הערות שוליים).

מכאן שאם אדם חוקר חקירה יסודית ומגיע למסקנה מתוך דעה אמיתית שהברית מביאה לנזק, הרי שהרמב"ם מורה לו לא לעשות את הברית לא לעצמו וכמובן לא לבנו.

חיזוק נוסף לטענה חדשנית זו ניתן למצוא בפרק מ"ח במורה נבוכים, שם הוא נותן טעמי בריאות והגיינה למצוות שונות שבתורה למעט - מצוות ברית המילה. הרמב"ם נמנע מהצדקתה בנימוקי בריאות - ובכך נותן לנו רמז נוסף לכוונתו האמיתית.

מדוע פסיקה זו של הרמב"ם לא פורסמה?

לכאורה, הרמב"ם כתב בפירוש - "לא ימול אדם את בנו... אלא מתוך דעה ברורה", והרב קאפח מסביר היטב מה פירוש "דעה ברורה", מדוע אם כן אין הדבר פורסם ברבים עד כה? ובכן העניין ככל הנראה אבד בתרגום של "מורה נבוכים", שכאמור נכתב בערבית. התרגום הנפוץ ביותר למורה נבוכים הוא תרגומו של שוורץ שמתרגם את "**אעתקאד**" כ-"אמונה אמיתית", וכמובן שיש הבדל גדול בין חקירה אמפירית לאמונה.

לאחר שקוראים בעיון את ההסבר המעמיק של הרב קאפח לתרגום המילה "**אעתקאד**", נראה סביר יותר לבחור בפירוש המנומק של הרב קאפח, שנתן דעתו להבדל בין הפירושים ואף נימק את הבחירה בפירוש זה באריכות, במספר מקומות שונים בכתבי הרמב"ם. התרגום המקובל של פרופ' מיכאל שוורץ, שתירגם בפשטות אמונה אמיתית, הוא אכן תרגום מילולי נכון אך לא מלא - שוורץ, שנולד בזלצבורג שבאוסטריה ככל הנראה לא הכיר את הדקויות בשפה הערבית כמו הרב קאפח יליד תימן ודובר ערבית מבטן ומלידה, וכמו מתרגמים נוספים כמו ר' יהודה אבן תיבון.

תגובות:

פרשנות מעניינת, בהחלט זווית ראייה חדשנית) תודה

המאמר נשלח למספר רבנים וחוקרים, תגובות יפורסמו כאן:

תגובת הרב יובל שרלו

שלום וברכה,

הרמב"ם לא רק שלא התנגד לברית מילה, אלא ראה אותה כמצווה, פסק אותה להלכה, קיים אותה בפועל, והלך בדרכם של כל חכמי התורה, כמו גם כל היהודים הפשוטים, בנאמנות לברית. זוהי הפתיחה לתשובה. כך הוא כתב ביד החזקה, וזו ההלכה והיחס אליה.

המשפט המצוטט מהמורה הנבוכים צריך להיקרא על רקע מה שמסביב לו. הוא כתב כי אדם לא היה מעז לעשות דבר כל כך נועז – אם לא היה בטוח באמונתו האמיתית שכך צריך לעשות וכך ראוי לעשות. גם אם משמעות המילה עוסקת בהשקפה מתוך חקירה יסודית – עולה מדבריו כי אכן אדם המקיים ברית מילה מוכיח על חקירתו היסודית והמסקנות אליהן הוא הגיע. לדעת הרמב"ם קיום ברית המילה הוא

עדות לחוזקה של האמונה.

ברם, הרמב"ם לא העלה על דעתו אפילו את האפשרות שחקירה אמיתית ודעה אמיתית תובלנה חס ושלום לאי-קיום ברית מילה. בוודאי שאין למצוא ברמב"ם אחיזה לדעה זו. החקירה האמיתית אינה בשאלה האם הברית מביאה טובה או נזק; החקירה עליה מדבר הרמב"ם היא החקירה האם התורה ניתנה מריבונו של עולם או לא, ואמונתו החד משמעית של האדם בקיומו של הא-לוהים ובציוויו מחייבת את ברית המילה.

מעבר לכך שזו זכות גדולה להיות חלק מכלל ישראל, ולא להיכרת מתוך הקהל, ככתוב בתורה על מי שלא עושה ברית מילה.

כל טוב

תגובת הרב שארלו, תודה לאתר מורשת

תגובת הרב אורי שרקי,

אין שום רמז, לא עבה ולא דק, כי אם דמיונות. הרמב"ם קבע שכל המצוות נצחיות הן ולא תתבטלנה. הוא איננו סבור שברית המילה נדרשת מסיבות רפואיות כי אם מסיבות מוסריות של המעטת התאוה כפי שכתב בעצמו במורה הנבוכים. מלבד זאת, בהלכות מילה פרק ג' הלכה ח' כתב דברים ששום דבר לא הכריח אותנו לכותבם: מאוסה היא העורלה...וגדולה המילה... וכל המפר בריתו של אברהם אבינו והניח עורלתו או משכה, אף על פי שיש בידו מעשים טובים הרבה, אין לו חלק לעולם הבא. "ובהלכה ט: "בוא וראה כמה חמורה היא המילה שלא נתלה למשה רבינו עליה אפילו שעה אחת אף על פי שהיה בדרך".

תגובת ד"ר ירון סרי,

שלומות,

ראשית אין במורה הנבוכים "הלכות מילה" בפרק מט, כי אם ניסיון למצוא הסבר רציונאלי למעשה שאינו רציונאלי: "וכן המילה, לדעתי אחד מטעמיה מיעוט התשמיש והחלשת איבר זה כדי שימעט בפעולה זו ויתאפק ככל האפשר". הדברים נאמרו בהקשר של גינוי התשמיש באופן כללי.

אתה פשוט הבנת את ההיפך הגמור ממה שהתכוון הרמב"ם: הוא התכוון לומר שמדובר במצוות עשה מן התורה שתכליתה, כפי הנראה, החלשת איבר המין כדי למעט בתשמיש, שהרי אדם רציונאלי לא יפגע בגופו בצורה כזו מיוזמתו אלא מתוך דעה ברורה או אמונה שמדובר בציווי אלוהי דתי.

לא הצלחתי להבין איך הסקת את מסקנתך מדברי הרמב"ם. מדובר בהבנת הנקרא של סוגיה פשוטה יחסית במורה הנבוכים...

כל טוב

ירון סרי